

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΛΥΣΙΑΣ, ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ §§ 9-12

Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. Δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. Ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαὶν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν, οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρω, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνεμίμημι ὥστε ἐκεῖνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῶν, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.

καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διώκηκα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι μέγιστον ἠγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικείας, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ περὶ τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὕψισθὲ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. Καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ.

Ἔτι δέ, ὦ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξει περὶ ἐμοῦ δύναιτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγεννημένην· καίτοι ὁρᾶτε ἐτέρους πολλάκις εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας καθεστηκότας, πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Να εντοπιστεί το σημείο του κειμένου, όπου ο Μαντίθεος αναφέρεται στην ιδιωτική του ζωή, και να το αποδώσετε νοηματικά. (Μονάδες 10)
2. Να σχολιάσετε την υποθετική πρόταση «εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ». (Μονάδες 10)
3. Να ορίσετε τους ὅρους: «δίκην», «γραφὴν», «εἰσαγγελίαν». (Μονάδες 10)
4. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες: (Μονάδες 10)
 - α. Η δοκιμασία αποτελούσε βασικό θεσμό του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα των κλασικῶν χρόνων.
 - β. Εκπρόσωπος της ρητορικής τέχνης στην Αθήνα ἦταν ο Πλάτωνας και πολέμιος ο Ἰσοκράτης.

- γ. Ο Λυσίας έμεινα μέχρι το τέλος της ζωής του ισοτελής στην Αθήνα παρά το ψήφισμα του Θρασύβουλου στην εκκλησία του Δήμου να του δοθεί το δικαίωμα του Αθηναίου πολίτη.
- δ. Κύριος εκπρόσωπος των δικανικών λόγων ήταν ο Δημοσθένης.
- ε. Η “πίστις” των ρητορικών λόγων διακρίνεται στις έντεχνες αποδείξεις.

5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Αριστοτέλης στο έργο του «Αθηναίων Πολιτεία» αναφέρεται στον τρόπο ανάδειξης και δοκιμασίας των Εννέα αρχόντων. Αφού διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα από το έργο να αναφερθείτε αρχικά στη διαδικασία του θεσμού της δοκιμασίας. Στη συνέχεια να συγκρίνετε όσα αναφέρει ο Αριστοτέλης για το θεσμό της δοκιμασίας με την αφήγηση του Μαντιθέου στις παραγράφους 9-12.

Οι άρχοντες αυτοί, εκτός από τον γραμματέα, εξετάζονται πρώτα από την βουλή των πεντακοσίων. Ο γραμματέας εξετάζεται από το δικαστήριο όπως όλοι οι άλλοι αξιωματούχοι γιατί όλοι όσοι διορίζονται σε αξίωμα, είτε με κλήρο, είτε με εκλογή εξετάζονται από δικαστήριο προτού αναλάβουν υπηρεσία. Οι εννέα άρχοντες εξετάζονται πρώτα από την βουλή και ύστερα από το δικαστήριο. Παλαιότερα δεν αναλάμβανε εξουσία όποιος αποδοκιμαζόταν από την βουλή αλλά τώρα μπορεί να γίνει έφεση στο δικαστήριο που έχει και τελεσίδικη αρμοδιότητα. [55.3] Όταν γίνεται η εξέταση ρωτούν: «Ποιος είναι ο πατέρας σου και σε ποιον δήμο ανήκει, και ποιος είναι ο πατέρας του πατέρα σου, ποια η μητέρα σου και ποιος ο πατέρας της μητέρας σου και από ποιους δήμους;» Μετά τον ρωτούν αν συμμετέχει στην λατρεία του πατρώου Απόλλωνα και του ερκείου Διός και πού βρίσκονται τα ιερά τους. Ύστερα αν έχει οικογενειακούς τάφους και πού βρίσκονται, έπειτα αν φροντίζει τους γονείς του και αν πληρώνει τους φόρους και αν είχε πάρει μέρος σε εκστρατείες. [55.4] Και αφού παρουσιάσει τους μάρτυρές του, ρωτούν: «Έχει κανείς κάποια κατηγορία εναντίον του;» Και αν υπάρχει κάποιος κατηγορος το δικαστήριο του δίνει τον λόγο και μετά ο κατηγορούμενος απολογείται.

6. Να δοθεί ένα ομόρριζο της αρχαίας ή της νέας ελληνικής για τις λέξεις: ούσίας, συμφοράς, ένειμάμην, έγκλημα, καθεστηκότας. (Μονάδες 10)

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Λυκούργος Κατὰ Λεωκράτους 75-76

Με τον λόγο του Κατὰ Λεωκράτους ο Λυκούργος (περ. 390-324 π.Χ.), Αθηναίος πολιτικός και ρήτορας, ζήτησε από το δικαστήριο της Ηλιαίας την καταδίκη του συμπολίτη του Λεωκράτη. Αυτός εγκατέλειψε την Αθήνα λίγο πριν από τη μάχη της Χαιρώνειας, επειδή φοβήθηκε ότι η πόλη θα έπεφτε στα χέρια των Μακεδόνων, και κατέφυγε στη Ρόδο, όπου διέδωσε ότι η πόλη είχε ήδη καταληφθεί. Στον λόγο του ο ρήτορας επισημαίνει το χρέος των πολιτών προς το θείο, την πατρίδα, τους νόμους και

ΚΥΚΛΟΣ

τους γονείς. Συγκεκριμένα, στο απόσπασμα αυτό αναφέρεται στον όρκο που έδιναν οι Αθηναίοι πολίτες, όταν γίνονταν έφηβοι και γράφονταν στον κατάλογο των πολιτών.

Καίτοι ὑμεῖς τίνα τρόπον **νενομίκατε** περὶ τούτων, καὶ πῶς ἔχετε ταῖς **διανοίαις**, θεωρήσατε. ἄξιον γὰρ ὅμως καίπερ πρὸς εἰδότας **διελθεῖν**· ἐγκώμιον γὰρ νῆ τὴν Ἀθηνᾶν εἰσι **τῆς πόλεως οἱ παλαιοὶ** νόμοι καὶ τὰ **ἔθη** τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κατασκευασάντων, οἷς ἂν προσέχητε, τὰ δίκαια ποιήσετε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις σεμνοὶ καὶ ἄξιοι τῆς πόλεως δόξετ' εἶναι. **ὑμῖν** γὰρ ἔστιν ὄρκος, ὃν ὀμνύουσι πάντες **οἱ πολῖται**, ἐπειδὴν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι καὶ **ἔφηβοι** γένωνται, μήτε τὰ ἱερὰ ὄπλα καταισχνεῖν μήτε τὴν τάξιν **λείψειν**, ἀμυνεῖν δὲ τῇ πατρίδι καὶ ἀμείνω παραδώσειν. ὃν εἰ μὲν ὁμώμοκε Λεωκράτης, φανερῶς ἐπιώρκηκε, καὶ οὐ μόνον ὑμᾶς ἠδίκηκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἠσέβηκεν· εἰ δὲ μὴ ὁμώμοκεν εὐθύς δηλὸς ἔστι παρασκευασάμενος <ὡς> οὐδὲν ποιήσω τῶν δεόντων, ἀνθ' ὧν δικαίως ἂν αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσαισθε.

Λυκούργος Κατὰ Λεωκράτους 75-76

Λεξιλόγιο:

διάνοια = σκέψη

ὀμνυμι καὶ ὀμνύω = υπόσχομαι με ὄρκο, ορκίζομαι

νῆ τὴν Ἀθηνᾶν = μα την Αθηνά

καταισχνῶ = ντροπιάζω

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα «Καίτοι ὑμεῖς τίνα ... πόλεως δόξετ' εἶναι». (10 μονάδες)
2. Ποιος εἶναι ο ὄρκος που δίνουν οι νεαροὶ Αθηναῖοι σύμφωνα με τον Λυκούργο; (10 μονάδες)
3. Να κάνετε χρονική αντικατάσταση στους τύπους: διελθεῖν, λείψειν, νενομίκατε (5 μονάδες)
4. Να μεταφερθούν οι παρακάτω τύποι στον ἄλλο αριθμό: τῇ πατρίδι, ταῖς διανοίαις, τῆς πόλεως, τὰ ἔθη, οἱ πολῖται (5 μονάδες)
5. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους ὀρους: ταῖς διανοίαις, οἱ παλαιοὶ, ὑμῖν, ἔφηβοι, φανερῶς (5 μονάδες)
6. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις δευτερεύουσες προτάσεις: «τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων», «ἐπειδὴν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι». (5 μονάδες)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

I. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Το σημείο όπου ο Μαντίθεος αναφέρεται στην ιδιωτική του ζωή είναι: «Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν... μὴδὲν ἔγκλημα γενέσθαι». Συγκεκριμένα, προσπαθώντας να πείσει τους βουλευτές για τη χρηστότητα του ήθους του κάνει λόγο για τη συμπεριφορά του στο οικογενειακό περιβάλλον δίνοντας την εικόνα του σωστού οικογενειάρχη. Μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο η περιουσία και η επιχείρηση του πατέρα του είχε καταρρεύσει. Αυτό είχε ως συνέπεια ο Μαντίθεος να μην κληρονομήσει μεγάλη περιουσία. Παρόλα αυτά ως υπεύθυνος και μεγάλος αδερφός φρόντισε να αποκαταστήσει και τις δύο του αδερφές δίνοντας στην κάθε μια τριάντα μνες, ποσό αρκετά ικανοποιητικό. Επίσης, κατά την μοιρασιά της κληρονομιάς εκείνος έδωσε χωρίς να υποχρεούται μεγαλύτερο μερίδιο στο μικρότερο αδερφό του, δείχνοντας τη γενναιόδωρη στάση του. Τέλος, ο Μαντίθεος έχει δείξει αξιοπρεπή και ευγενική συμπεριφορά στις συναναστροφές του με τους συμπολίτες του, εφόσον, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, δεν έχει δώσει ποτέ αφορμή για παράπονα.

2. Ο Μαντίθεος έντεχνα με έναν υποθετικό λόγο του *Μη πραγματικού* προσπαθεί να αναδείξει το ήθος του και να επιβάλει ένα ψυχολογικό και εύστοχο επιχείρημα, το οποίο στηρίζεται στην παλαιά παροιμία «ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει», δηλαδή ο όμοιος τον όμοιο πάντα γυρεύει. Κατά τη διήγησή του περί της δημόσιας ζωής του δημιουργεί έντονη αντίθεση ανάμεσα στο ήθος του και στο ήθος των υπόλοιπων νέων της εποχής του και κατ' επέκταση των κατηγορών του («ὅτι τῶν νεωτέρων... πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας», «Καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ», «οὐδεὶς ἂν ἀποδείξει περὶ ἐμοῦ... καίτοι ὄρατε ἑτέρους...»). Προτρέπει τους βουλευτές να εξετάσουν τη συμπεριφορά των συνομήλικών του κατά τις δημόσιες συναναστροφές τους και τότε θα διαπιστώσουν τον ανήθικο τρόπο ζωής τους, εφόσον περνούσαν τον καιρό τους στα σκιραφεία ή κυβευτήρια παίζοντας ζάρια στα καπηλεία. Τα μέρη αυτά θεωρούνταν μέρη διαφθοράς, διότι συχνάζαν κοινές γυναίκες. Ο Ισοκράτης στο λόγο του *Αρεοπαγίτικος* (Κεφ. 48-50) κακίζει τη νεολαία της εποχής του για τις κακές αυτές συνήθειες («ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ περὶ τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι»). Ο Μαντίθεος φυσικά δεν είχε καμιά σχέση με αυτού του είδους τις ασχολίες και για αυτό η ανωτερότητά του αυτή κινεί τον φθόνο των αντιπάλων του και αυτό προκαλεί την εις βάρος του διαβολή (σχολ. βιβλίο σ. 98).

3. «δίκην»: στην Αθήνα δίκη λεγόταν η ιδιωτική δίκη (αγών ίδιος). Δίκη μπορούσε να κινήσει ως ενάγων (κατήγορος) μόνον άνδρας, ελεύθερος, ενήλικας και επίτιμος (με πολιτικά δικαιώματα), εφόσον νόμιζε ότι αδικείται.

«γραφὴν»: ήταν ο πιο συνηθισμένος τύπος δημόσιας δίκης. Ονομαζόταν έτσι διότι, όπως φαίνεται, αρχικά ήταν ο μόνος τύπος υπόθεσης, όπου η καταγγελία έπρεπε να υποβληθεί εγγράφως. Οι δημόσιες δίκες αφορούσαν αδικήματα τα οποία έθιγαν το σύνολο της κοινότητας, όπως π.χ. η προδοσία, η λιποταξία ή η κατάχρηση δημοσίου χρήματος.

«είσαγγελίαν»: η εισαγγελία στην Αθήνα ήταν δημόσια κατηγορία ή καταγγελία για σοβαρότατα δημόσια αδικήματα που αφορούσαν την ασφάλεια του κράτους (προδοσία, συνωμοσία κ.λπ.). Εισαγόταν πρώτα στη Βουλή των πεντακοσίων, η οποία επέβαλλε στον ένοχο πρόστιμο μέχρι 500 δρχ. Για αυστηρότερη ποινή παρέπεμπε την υπόθεση για εκδίκηση στην Εκκλησία του δήμου ή στην Ηλιαία. Η Εκκλησία έκρινε μόνον τις πολιτικές υποθέσεις. Τον 4ο π.Χ. αιώνα η χρήση της εισαγγελίας γενικεύθηκε και για υποθέσεις ήσσονος σημασίας.

4. α. Σ, β. Λ, γ. Σ, δ. Λ, ε. Λ

5. Η δοκιμασία αποτελούσε βασικό θεσμό του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα των κλασικών χρόνων. Ήταν στην ουσία μια διαδικασία εξέτασης των αιρετών και κληρωτών αρχόντων που διαπίστωνε αν πληρούνταν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για την ανάληψη των καθηκόντων τους και αν ήταν άξιοι για το αξίωμα που είχαν κληθεί να αναλάβουν. Η δοκιμασία ήταν υποχρεωτική για τους εκλεγμένους άρχοντες. Δεν μπορούσαν να ορκιστούν και να αναλάβουν τα καθήκοντά τους, αν προηγουμένως δεν είχαν υποβληθεί στη διαδικασία αυτή. (βλ. σχολ. βιβλ. σ. 35)

Η διαδικασία της δοκιμασίας είχε την εξής μορφή: Στην αρχή οι Βουλευτές της απερχόμενης Βουλής υπέβαλλαν ορισμένες καθιερωμένες ερωτήσεις στον υποψήφιο άρχοντα που αφορούσαν όλη τη ζωή του (βλέπε Λυσία, *Υπέρ Μαντιθέου* 9) ειδικότερα δε την καταγωγή του, για να διαπιστωθεί αν ήταν Αθηναίος πολίτης, (συγκεκριμένα αφορούσαν τα ονόματα του πατέρα, της μητέρας, των δύο παππούδων, καθώς και τους δήμους από τους οποίους κατάγονταν). Στη συνέχεια, έπρεπε να διαπιστωθεί αν σεβόταν τους γονείς του και απέδιδε τις πρέπουσες τιμές στους τάφους τους· επίσης, αν είχε εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις, πλήρωνε τακτικά τους φόρους και λάτρευε τους θεούς της πόλης. Οι δηλώσεις του εξεταζομένου σχετικά με τα ερωτήματα αυτά έπρεπε να επιβεβαιώνονται από μάρτυρες. Η δοκιμασία δεν ήταν πάντοτε μια συνοπτική και τυπική διαδικασία, αλλά μπορούσε να είναι περισσότερο λεπτομερής και χρονοβόρα, γιατί μπορούσε να περιλάβει ένα ευρύτερο και εξονυχιστικότερο έλεγχο της προσωπικότητας του δοκιμαζομένου, με σκοπό να διαπιστωθεί αν ήταν άξιος του λειτουργήματος στο οποίο είχε αναδειχθεί. Οι απαντήσεις του δοκιμαζομένου έπρεπε να επιβεβαιώνονται από μάρτυρες. Στη συνέχεια όποιος ήθελε μπορούσε να απευθύνει κατά του εξεταζομένου κατηγορία, την οποία μπορούσε εκείνος να αντικρούσει με επιχειρήματα. Τέλος, η Βουλή αποφάσιζε για την επικύρωση ή απόρριψη της εκλογής του. (βλ. σχολ. βιβλ. σ. 97)

Αντίστοιχα στο απόσπασμα από το κείμενο του Αριστοτέλη «Αθηναίων Πολιτεία» περιγράφεται η ίδια δομή του θεσμού της δοκιμασίας, όπως αναφέρεται παραπάνω. Συγκεκριμένα, σε πρώτο στάδιο οι εννέα άρχοντες υποχρεωτικά εξετάζονταν πρώτα από τη Βουλή των Πεντακοσίων και στη συνέχεια από το δικαστήριο. Όπως πληροφορούμαστε, η δοκιμασία των εννέα αρχόντων αρχικά ελάμβανε χώρα μόνο ενώπιον της Βουλής, αργότερα όμως και ενώπιον της Ηλιαίας για όσους αποδοκίμαζε η Βουλή και ασκούσαν έφεση «Οι εννέα άρχοντες ... τελεσίδικη αρμοδιότητα.». Τα ερωτήματα που έθεταν στους δοκιμαζομένους ο Αριστοτέλης τα καταγράφει

αναλυτικά «Όταν γίνεται η εξέταση... σε εκστρατείες». Έτσι, όπως προαναφέρθηκε, οι ερωτήσεις στρέφονται πρώτα από όλα γύρω από την οικογένεια και την καταγωγή του δοκιμαζομένου, τόσο από τη μεριά του πατέρα, όσο και από της μητέρας, καθώς και από τους γονείς αυτών. Είναι φανερό λοιπόν, ότι η καταγωγή του δοκιμαζομένου είναι εξαιρετικής σημασίας. Πέρα από την καταγωγή, σημαντική φαίνεται ότι είναι η συμπεριφορά του δοκιμαζομένου αφενός στην ιδιωτική του ζωή, αφετέρου στη δημόσια. Συνεπώς, για την ιδιωτική του ζωή ενδιαφέρει τους Βουλευτές αν αποδίδεται τιμή στην οικογένεια και αν τηρείται οικογενειακός τάφος. Όσον αφορά τη δημόσια ζωή είναι απαραίτητη η συμμετοχή στις τελετές προς τιμήν του Απόλλωνα και του Δία. Στη συνέχεια οι ερωτήσεις στρέφονται γύρω από τις κοινωνικές υποχρεώσεις του δοκιμαζομένου, δηλαδή αν πληρώνει τακτικά τους φόρους του και αν συμμετέχει στις εκστρατείες. Τέλος, ο δοκιμαζόμενος μπορεί να τεκμηριώσει όλα όσα καταθέτει με μάρτυρες και η διαδικασία ολοκληρώνεται εφόσον δεν υπάρχει κάποια κατηγορία εναντίον του «Και αφού παρουσιάσει... απολογείται».

Στις παραγράφους 9-12 σε όσα εξιστορεί ο Μαντίθεος τηρείται η παραπάνω δομή του θεσμού της δοκιμασίας. Αρχικά στην §9 ο Μαντίθεος αναφέρει ρητά ότι εφόσον δοκιμάζεται είναι πρόπον να απολογηθεί για όλο το βίο του («έν δέ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντός τοῦ βίου λόγον διδόναι»). Έχοντας λοιπόν συναίσθηση της θέσης, στην οποία βρίσκεται, ο Μαντίθεος προετοιμάζει τους Βουλευτές να τον ακούσουν με εὐνοία. Ξεκινώντας τον λόγο του από τη συμπεριφορά του στην ιδιωτική του ζωή ο Μαντίθεος παραλείπει τα στοιχεία που αφορούν την καταγωγή του και επικεντρώνεται στο ουσιαστικό ζήτημα της ηθικής και δίκαιης συμπεριφοράς προς τα πρόσωπα της οικογένειάς του. Ως ενάρετος νέος πολίτης περισώζει ό,τι μπορεί από την περιουσία του πατέρα του και έντιμα την κατανέμει ως μεγάλος αδερφός ανάμεσα στα αδέλφια του («Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν ... τῶν πατρῶων»). Στη συνέχεια, ο Μαντίθεος ακολουθεί μεν την τυπική δομή της δοκιμασίας αναφερόμενος στη συμπεριφορά του στη δημόσια ζωή, πρωτοτυπεί όμως καθώς προτιμά να περιγράψει τις συνήθειες των συνομήλικών του καταφέροντας να αναδείξει τη δική του ώριμη και τίμια συμπεριφορά («περὶ δὲ τῶν κοινῶν ... καὶ ψευδομένους»). Μάλιστα προς επίρρωση του επιχειρήματος αυτού και σε αντίθεση με τις τυπικές ερωτήσεις των βουλευτών, όπως αναφέρονται στο κείμενο του Αριστοτέλη, ο Μαντίθεος επικεντρώνεται στο γεγονός ότι δεν έχει παρευρεθεί ποτέ στο παρελθόν στο δικαστήριο ούτε ως ενάγων, ούτε ως εναγόμενος και το όνομά του δεν έχει απασχολήσει ποτέ τις αρχές. Σαφώς, το γεγονός αυτό επισφραγίζει την ηθική συμπεριφορά του, ενώ βρίσκει ξανά ευκαιρία έμμεσα να χαρακτηρίσει τους κατηγορούς του ως δικομανείς νέους («Ἐτι δέ, ὦ βουλή, ... ἀγῶνας καθεστηκότας»). Τέλος, ο Μαντίθεος προαναγγέλλει ότι θα κάνει λόγο για την εκτέλεση των στρατιωτικών του υποχρεώσεων, σημείο όπου δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα, ολοκληρώνοντας έτσι τη διαδικασία της δοκιμασίας («πρὸς τοῖνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἑμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει»). Μέσα λοιπόν από το τρίπτυχο ιδιωτική ζωή- δημόσια ζωή – στρατιωτικές υποχρεώσεις ο Μαντίθεος προσπαθεί να πείσει τους Βουλευτές να επικυρώσουν την εκλογή του στο δημόσιο αξίωμα.

6. οὐσίας = παρών, συμφοράς = φερέφωνο, ἐνειμάμην = διανομή, ἔγκλημα = ανάκληση, καθεστηκότας = πρίστάμενος.

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Κι όμως αναλογιστείτε με ποιόν τρόπο έχετε εσείς οι ίδιοι θεσμοθετήσει περί τούτων και πώς σκέφτεστε· γιατί αξίζει να τα αναφέρω, μολονότι μπροστά σε ανθρώπους που τα γνωρίζουν· διότι, μα την Αθηνά, οι παλαιοί νόμοι και τα έθιμα της πόλεως είναι το εγκώμιο εκείνων οι οποίοι κατά πρώτον τα καθιέρωσαν· εάν λοιπόν δώσετε σε αυτά προσοχή, και τα δίκαια θα αποφασίσετε και θα φανείτε σε όλους τους ανθρώπους ότι είστε σεβαστοί και άξιοι της πόλεως.

2. Σύμφωνα με το Λυκούργο, όταν οι νέοι Αθηναίοι γίνονταν έφηβοι, γράφονταν στον κατάλογο των πολιτών. Η εγγραφή τους στον κατάλογο συνοδευόταν από τον όρκο του Αθηναίου πολίτη, στον οποίο αναφερόταν ο σεβασμός προς τα ιερά όπλα, η απαγόρευση της λιποταξίας, καθώς και η υπεράσπιση της πατρίδας με σκοπό να την παραδώσουν ισχυρότερη. Ο Λεωκράτης, αν είχε δώσει αυτόν τον όρκο, τον έχει παραβιάσει, εφόσον σε μια δύσκολη στιγμή, λίγο πριν τη μάχη της Χαιρώνειας, που η πόλη του τον είχε ανάγκη, αυτός προτίμησε να την εγκαταλείψει και ως λιποτάκτης κατέφυγε στη Ρόδο.

3. διέναι, διέναι, **διελθειν**, διεληλυθέναι // λείπειν, **λείψειν**, λιπεῖν, λειοιπένας // νομίζετε, ένομίζετε, νομιείτε, ένομίσατε, **νενομίκατε**.

4. τῆ πατρίδι = ταῖς πατρίσι(ν), ταῖς διανοίαις = τῆ διανοία, τῆς πόλεως = τῶν πόλεων, τὰ ἔθνη = το ἔθος, οἱ πολῖται = ὁ πολίτης

5. **ταῖς διανοίαις** = δοτική της αναφοράς στο τροπικό επίρρημα *πῶς*, **οἱ παλαιοὶ** = επιθετικός προσδιορισμός στο *νόμοι*, **ὑμῖν** = δοτική προσωπική κτητική στο *ὄρκος* μέσω του ρήματος *ἔστιν*, **ἔφηβοι** = κατηγορούμενο στο υποκείμενο εννοούμενο *οἱ πολῖται* μέσω του συνδετικού ρήματος *γένωνται*, **φανερῶς** = επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα *ἐπιώρηκε*.

6. τίνα τρόπον νενομίκατε περί τούτων: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *τίνα*, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό και λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης *θεωρήσατε*.

ἐπειδάν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοῦποθετική πρόταση επιθυμίας, εισάγεται με το χρονικοῦποθετικό σύνδεσμο *ἐπειδάν* (προτερόχρονο), εκφέρεται με υποτακτική. Ο λανθάνων υποθετικός λόγος με υπόθεση «ἐπειδάν ἐγγραφῶσι» και με απόδοση την προηγούμενη αναφορική πρόταση (ὄν ὁμνύουσι πάντες οἱ πολῖται), δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον, λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου - υπόθεσης στο ρήμα ὁμνύουσι.

Επιμέλεια Θεμάτων

Στέλλα Μοσχολάκη, Φιλολόγος Φροντιστηρίου «ΚΥΚΛΟΣ»